Universiteit Utrecht

Instituties van de
Open Samenleving

Bas van Bavel
Universiteit Utrecht

Brede welvaart

18 september 2018

Wat is welvaart?

Heel lang gelijk gesteld met Bruto Binnenlands Product per hoofd (= economische groei)

- Is een scherpe, precieze indicator
- Heeft grote zeggingskracht, lijkt objectief, populaire graadmeter

Wat is BBP?

- Marktwaarde van alle goederen en diensten voor de markt geproduceerd
- Kosten van door de overheid geproduceerde diensten

Problemen met BBP per hoofd

- Laat onbetaalde diensten en producten buiten beschouwing: onbetaalde zorg, vrijwilligerswerk, werk in huishouden, etc (= een kwart tot de helft van de economie)

- Hecht geen waarde aan vrije tijd of schone leefomgeving
- Lang overwerken of vervuilende activiteiten hebben een positief effect op BBP per hoofd

- Is een rekenkundig gemiddelde: zegt niets over verdeling

- Kuznets zei zelf al: “The welfare of a nation can scarcely be inferred from a measurement of national income”

Kuznets curves

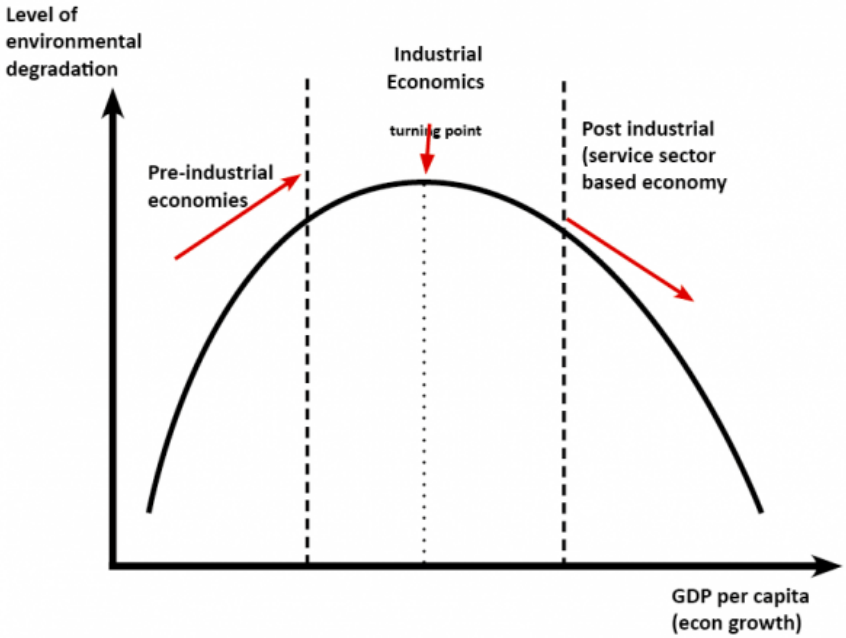

Aanname: economische groei leidt uiteindelijk tot:

- Afname ongelijkheid
- Afname vervuiling

Blijkt allebei onjuist:

- Was slechts speculatie van Kuznets
- Geen empirisch bewijs over langere termijn
- Causaliteit is onduidelijk
- Economische groei brengt eerder juist ongelijkheid en vervuiling met zich mee

Relatie economische groei – brede welvaart

- Is dus veel zwakker dan de afgelopen decennia gedacht
- Bestaat vooral op lage niveaus van economische ontwikkeling

- Op hoger welvaartsniveau vertaalt economische groei zich niet meer automatisch in brede welvaart
- Door negatieve bij-effecten (vervuiling, ongelijkheid, werkdruk, ….) heeft economische groei in veel gevallen een negatief effect op brede welvaart

- Vertaling van economische groei in brede welvaart wordt bepaald door institutioneel raamwerk
- Bestuur, beleid: wetten, regelgeving, afspraken, organisatie, coördinatie

Instituties cruciaal, maar……

- Zijn weerbarstig en moeilijk te veranderen
- Vormen clusters: zijn verbonden aan elkaar, zijn moeilijk te isoleren
- Hebben verschillende uitkomsten op verschillende domeinen: sterke trade-offs

Beoordeling van effecten

- Moet dus op zijn minst op twee manieren:
  - Specifiek en direct (bijv.: Specifiek beleid en effect op specifiek terrein)
  - Integraal

Dit laatste is vooral relevant gezien:
- focus op BBP/hoofd
- aannames (of wensdromen) over effecten
- risico van selectief shoppen in allerlei indicatoren

Nederlandse initiatieven

- Zeer veel indicatoren, ook door goed werk planbureaus

- De planbureaus stelden in 2009, 2011 en 2014 samen met het CBS een Monitor Duurzaam Nederland op: is een dashboard van afzonderlijke indicatoren
- Mei 2018 (Verantwoordingsdag): CBS presenteert eerste Monitor Brede Welvaart, PBL, CPB en SCP brengen eerste Verkenning Brede Welvaart uit.

- Positieve ontwikkelingen
- Maar: te veel verschillende initatieven, te veel shoppen in cijfers
- Discussies komen niet echt goed van de grond
- Shoppen kan leiden tot de-legitimatie van breed welvaartsbegrip

- We moeten iets fundamenteler denken over brede welvaart

Integrale indicator voor brede welvaart

- Stiglitz, Sen & Fitoussi,On the Measurement of Economic Performance and Social Progress (2009, OECD)
- Een set van dimensies waar brede overeenstemming over bestaat:
- Levensstandaard (consumptie)
- Leefomgeving
- Gezondheid
- Scholing, toegang tot kennis
- Balans tussen werk en privé
- Veiligheid
- Subjectief welzijn
- Wonen
- Onderwijs
- Werk, banen
- Gemeenschap, sociale netwerken

Brede WelvaartsIndicator (BWI)

- Gemaakt op basis van deze dimensies (UU en RABO)
- Maakt gebruikt van hoge kwaliteit datasets van CBS en planbureaus

- Zijn kwantitatieve, “objectieve” indicatoren, op één subjectieve na
- Is dus geen subjectieve of “geluks”-indicator

- Brengt deze samen in de 11 dimensies
- Weging: waarde toegekend door mensen zelf.
- Mensen blijken elk van deze dimensies ongeveer even belangrijk te vinden

- Aggregeert deze tot één cijfer dat ook gecontrasteerd kan worden met de ontwikkeling van BBP per hoofd

Ontwikkeling over afgelopen jaren

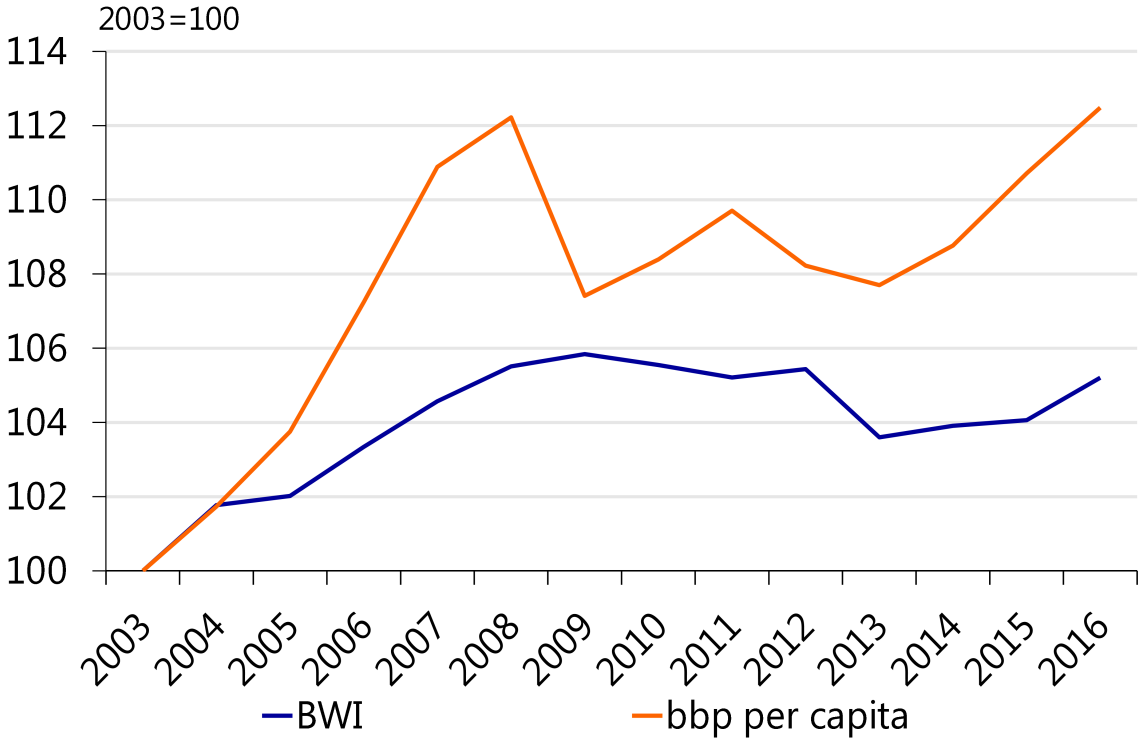

Regionale uitwerking BWI

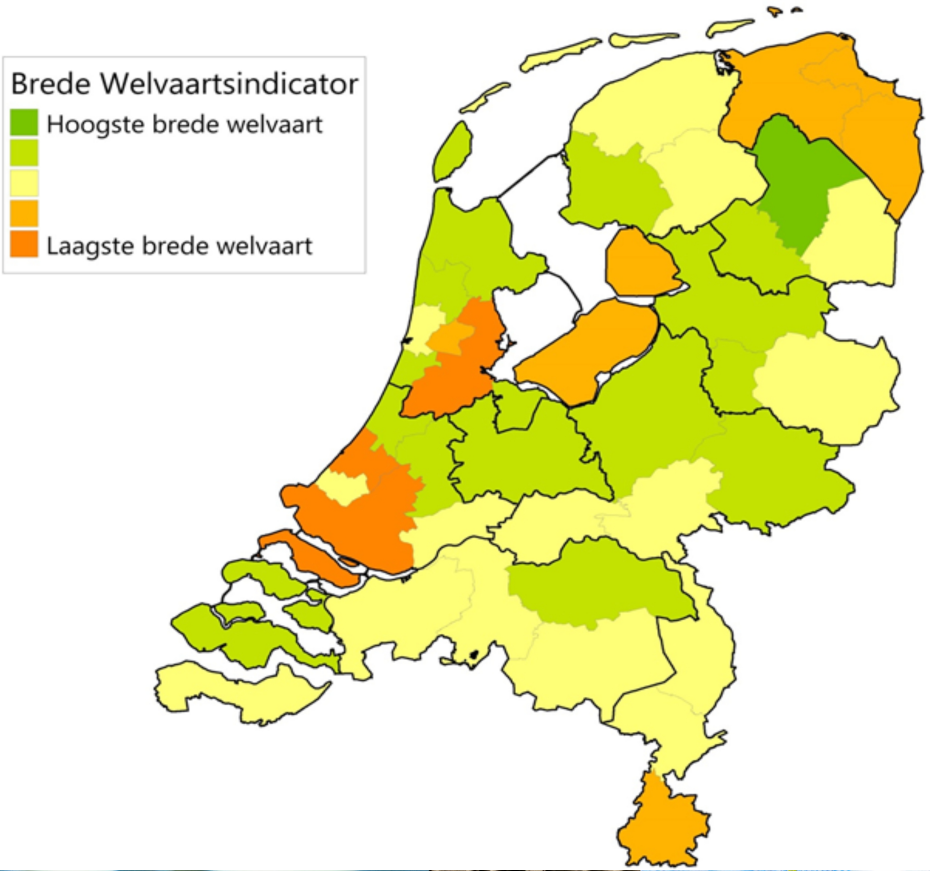

Volgende stappen BWI

- Versterking dimensies
- Verbeteren methodes van weging

- Uitwerken voor kleinere schaalniveaus (gemeentes, wijken)

- Relevante datasets sneller actualiseren

- Vooruitziende modellen hier rondom ontwikkelen

- Handzamer maken voor toetsing beleid

- Vraagt om samenwerking tussen betrokken partijen: overheden, planbureaus, wetenschap

Twee stellingen

- Voor een echt alternatief voor BBP/hoofd als graadmeter voor succes, hebben we naast een monitor ook één geïntegreerde indicator voor brede welvaart nodig.

- De veelheid aan partiële indicatoren en dashboards vergroot de kans van “shoppen” door politici en beleidsmakers, en de-legitimeert daarmee dit instrument.